

Примљено: 23. 11. 2020.			
Орг. ј.д.	Број	Датум	Средство

RECENZIJIA UDŽBENIKA FOTOGRAFIJA U MEDIJIMA

Udžbenik *Fotografija u medijima*, autorke Marije Vujović kreiran je sa dvostrukim ciljem. Kako navodi, jedan je da popuni prazninu u stručnoj literaturi na srpskom jeziku o novinskoj fotografiji, i drugi, da bude nastavni materijal studentima Departmana za komunikologiju i novinarstvo koji slušaju predmet *Digitalna fotografija u medijima*.

Pored sažete istorije medija i sažete istorije fotografije koja govori o počecima fotografije u Svetu i u Srbiji, koncizno napisane bez suvišnih detalja, udžbenik poseduje:

- edukativne/obrazovne mere koje utiču na formiranje kritičkog mišljenja kod studenata novinarstva i komunikologije. Osposobljava studente za adekvatno prepoznavanje, kreiranje, obradu i plasiranje fotografije. Jedna od najvažnijih veština današnjice jeste sposobnost formiranja kritičkog mišljenja i stava, što autorka knjige izdvaja kao apriori.
- podsticajni stimulans za timski rad, navodeći šest Helvingovih koraka u radu foto-novinara, ali i podsticaj za sposobnost prilagođavanja u radu prema potrebama savremenog čoveka. Studenti, pored posedovanja kreativnog i logičnog pristupa u radu, trebalo bi da znaju kako se pretražuju online baze, učestvuje u online zajednicama, odnosno kako da razmenjuju iskustva, veštine i stečeno znanje o fotografiji u medijima.
- etički i pravni osvrt na fotografiju u medijima kojim upoznaje studente sa pravnom regulativom, kako se pravilno postupa sa fotografijama u novinskoj štampi, ukazuje na postupke koji dovode do menjanja značenja fotografije, kao i o problemu kršenja Kodeksa novinara. Osim etičkog i pravnog (sa ili bez zloupotrebe fotografije na sociološko-politikološkom nivou, poštovanje privatnosti, ispravnost, foto-montaža, autorstvo i td.), udžbenik poseduje i kulturološki aspekt, jer se fotografija definiše kao umetničko delo. Kako napominje M. Vujović fotografija je *originalna tvorevina*, autori uživaju isključivo pravo da daju odobrenje za reprodukovanje svojih dela. Pravo je autora da li će svoje umetničko delo zaštititi i s nekim podeliti. Ovaj postupak zahteva određenu vrstu licence. Isto važi i za pronalaženje i preuzimanje fotografija sa interneta, osim ako ne spadaju pod *free download* kategoriju. Kroz ovaj udžbenik, studentima je data mogućnost da uspostave razlike između obične fotografije i one koja je *autorsko delo* kao kriterijum pravne zaštite fotografije.
- pravila fotografske kompozicije kojima fotografija zadobija ekvivalent umetničkog dela. Studenti proširuju svoje znanje usvajajući pravila kompozicije kojima se gradi jedna *slika*, kao pravilo trećine (tzv. Fibonačijev niz https://sh.wikipedia.org/wiki/Fibona%C4%8Dijev_niz), saznajući koja je uloga antiforme, odnosno koja je uloga praznog prostora na fotografiji, šta čini kontrast, dubinu, zašto je bitan ugao snimanja, razlog pojavljivanja simetrije na fotografiji, kao i obrazaca koji se ponavljaju, koje su linije vodeće i usmeravaju pogled na fotografiju, koji je razlog uokviravanja fotografije kao i njeno kropovanje, tj. isecanje, dodavanje specijalnih efekata, inteziteta boja, kontrasta pa i teksta (misli se na digitalnu obradu fotografije), i zašto je bitno kako držimo kameru.
- intervju srpskih fotografa i foto-novinara koji su dali značajan doprinos za dokumentarnu fotografiju i foto-novinarstvo u Srbiji, čija su iskustva prava dragocenost studentima. Intervjui otkrivaju sadašnje probleme i uslove rada, ali i budućnost profesionalnog foto-novinarstva, koje su sličnosti i razlike između novinara i foto-novinara, dobijaju se saveti profesionalca zaposlenih u medijima, a sve sa ciljem da se studentima novinarstva i komunikologije približi profesija.

- mogućnost verifikovanja znanja pomoću radnih listova namenjenih studentima koji pohađaju kurs *Fotografija u medijima* (ukupno 16).
- linkove sa fotografskim arhivima na globalnom nivou.

Fotografija prkosi vremenu u kojem je nastala, a u odnosu na njega poseduje autentičnost. Kvalitetna dokumentarna fotografija u medijima, osim autentičnosti, treba da poseduje priču i poruku kojom će proizvesti određene emocije, da bude koncizna i da ispunjava visoke estetske standarde. Njena struktura treba da privuče posmatrača i podstakne kod njega kritičko mišljenje. Takoreći, kao što autorka navodi, *fotografiju u medijima je moguće odrediti kao vizuelni tekst, značenjski vredan zapis* (Šuvaković et al., 2011: 272).

Drugim rečima, poruka, estetika i tehnika su tri bitna testa za procenu kvaliteta fotografije.

Obzirom da se na fotografiju u medijima gleda kao na vizuelni tekst koji ima svoja značenja, autorka Marija Vujović daje važnost na komunikativnu moć fotografije koja se primenjuje u medijima i njenu semiotičku građu. Ona se vodi činjenicom da je slika (misli se na dokumentarnu fotografiju) konkretan odraz sveta i vremena u kome živimo i da je u odnosu na nju pisana reč apstraktna. Potvrđuje činjenicu da je novinska fotografija i danas jedan od najzastupljenijih fotografskih žanrova. Ističe da je najvažnija funkcija fotografije u medijima – informativna, da istovremeno sa tekstom upotpunjuje prikaz događaja. Ali, sa druge strane iznosi činjenicu da je fotografija nije univerzalni jezik i neće svima preneti istu poruku, odnosno, da je njena interpretacija u skladu sa ličnim i kulturnim kontekstom.

Autorka nas podseća da je danas razmena fotografija i drugih medijskih sadržaja učestala i najrasprostranjenija, zahvaljujući informaciono-komunikacionoj tehnologiji, što je rezultiralo da se novinarska profesija menja brže i više nego ikada do sada. Građansko novinarstvo okarakterisala je kao fenomen XXI veka. Fotografije često služe da privuku pažnju, građani su omogućeni da izraze svoje mišljenje, a građansko foto-novinarstvo je i pored svojih nedostataka postalo korisno.

Marija Vujović, u svom udžbeniku ne zaobilazi reklamnu fotografiju, iz razloga što je ona fotografija u medijima. Ovaj umetnički medijum svakako nema ulogu da informiše javnost, ali prodaje proizvode. Marija konstatuje da zahvaljujući svojoj semiotičkoj građi, reklamne fotografije su sklone dekodiranju i često su nosioci ideoloških poruka.

Iz navedenog u udžbeniku, uviđamo da uprkos brzini življenja, čitanja, poimanja, autorstva i ideologije, fotografija nikada nije izgubila svojstvo dokumentovanja. Dok dokumentuje i svedoči, kroz vekove, ona ostaje medijski sadržaj. Bilo štampana, ili kao digitalni medij na internetu, fotografija poseduje komunikativnu moć u relaciji pošiljalac – delo – recipient.

Fotografija u medijima, ističe autorka, mora biti što vernija reprezentacija stvarnosti, mora biti iskrena, da foto-novinar koristeći sve svoje talente, znanje i iskustvo, pripoveda (komunicira) kroz objektiv fotoaparata iliti video kamere. Takođe, prisustvo teksta je od velikog značaja za smisao i tumačenje fotografske slike. Znajući da novinar komunicira kroz pisanu i verbalnu reč, priču u medijima čini neraskidiva veza oba, i teksta i fotografije, odnosno video snimka i naracije, pa su novinar i foto-novinar zapravo tim za proizvodnju priče. Kao tim, potrebno je da imaju odličnu međusobnu konverzaciju i uzajamno uvažavanje. Novinar ne mora nužno da poznaje sve tehničke aspekte i pristup foto-novinarstva dok je foto-novinar u obavezi da poznaje i primenjuje osnove žurnalistike.

Pojam *lepo* je kategorija estetskog, i kao takva, treba biti u skladu sa pravilima grafičkog oblikovanja koja se primenjuju prilikom kreiranja fotografske kompozicije. Novinska fotografija (kao i sve ostale) mora da poseduje elemente uspešne fotografije koje autorka napominje u poglavlju *Fotografska kompozicija*. Veliku ulogu u tome ima iskorišćenost trenutka snimanja pre svega, a onda svetlost, okruženje i td. Posebna pažnja u udžbeniku je usmerena na druga dva testa za procenu kvaliteta fotografije, jer se digitalnom obradom fotografije postiže homogenost u estetskom i tehničkom tretmanu. Na ovaj način izazvana je nepoverljivost u dokumentarnu fotografiju. Sa druge strane reklamna fotografija doživljava procvat. U vidu zaključka, autorka tvrdi da *bez razlike da li je fotografija analogna ili digitalna i koja se tehnologija koristi pri proizvodnji, distribuciji ili čuvanju, fotografija nije nestala. Štaviše, digitalizacija joj je osigurala dobru poziciju u budućnosti.*

Udžbenik *Fotografija u medijima* ostvario je svoje ciljeve. On će svakako popuniti prazninu u stručnoj literaturi na srpskom jeziku o novinskoj fotografiji, ali će i poslužiti kao obrazovno sredstvo budućim novinarima i foto-novinarima.

Anita Milić,
vanredni profesor Fakulteta umetnosti u Nišu, Univerzitet u Nišu

